

Ülevaade toiduainetetööstusest 2007. aasta

2007. aastal toodeti toiduainetetööstusettevõtete poolt kokku 16,9 miljardi krooni eest toodangut, mis moodustab töötleva tööstuse kogutoodangust 16,7% (tabel 1). Suurima osa Eesti toiduainetetööstuse toodangumahust annavad jätkuvalt piimatööstus 28,4%, jookide tööstus 20,7% ja lihatööstus 18%.

Tabel 1. Toiduainetetööstuse toodang ja eksport jooksevhindades (miljonit krooni), 2000-2006

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006*	2007*
Tööstustoodang								
Tegevusalad kokku	52 583	60 371	68 116	76 177	86 121	96 615	97 203	114 014
Töötlev tööstus	45 513	52 554	59 663	66 409	77 023	88 152	86 427	100 761
..toiduained ja joogid	9 776	11 101	11 384	11 737	13 268	14 352	14 924	16 861
..toiduainete ja jookide osatähtsus kogu töötlevas tööstuses, %	21,5	21,1	19,1	17,7	17,2	16,3	17,3	16,7
....liha ja lihatooted	1 500	1 800	1 931	2 073	2 314	2 651	2 711	3 040
....kala ja kalatooted	1 514	1 934	1 724	1 448	1 381	1 395	1 365	1 220
....piimatooted	2 557	2 916	2 815	2 930	3 892	3 924	4 203	4 786
....jahu ja tangained	56	99	130	180	202	177
....valmisloomasöödad	240	296	344	308	358	383	295	385
....leiva ja pagaritooted	1 010	1 134	1 205	1 275	1 352	1 474	2 072	2 536
....joogid	1 893	1 810	1 966	2 134	2 278	2 600	3 147	3 487
Toodangu müük ekspordiks								
Tegevusalad kokku	23 915	28 191	31 516	36 042	41 443	47 818	50 234	59 597
Töötlev tööstus	23 215	27 789	31 033	35 513	40 917	47 412	49 379	57 838
..toiduainete ja jookide tootmine	2 794	3 190	3 030	3 222	3 570	3 827	4 139	4 513
....liha ja lihatooted	191	238	271	300	283	341	375	369
....kala ja kalatooted	1 212	1 540	1 234	1 099	930	979	1 048	920
....piimatooted	740	688	704	886	1 415	1 280	1 236	1 574
....jahu ja tangained	4	6	8	7	19	40
....valmisloomasöödad	10	22	18	3	3	6	17	9
....leiva ja pagaritooted	26	12	15	31	26	31	235	370
....joogid	255	326	360	434	402	505	653	718
Ekspordi osatähtsus, %								
Tegevusalad kokku	45,5	46,7	46,3	47,3	48,1	49,5	51,7	52,3
Töötlev tööstus	51,0	52,9	52,0	53,5	53,1	53,8	57,1	57,4
..toiduainete ja jookide tootmine	28,6	28,7	26,6	27,5	26,9	26,7	27,7	26,8
....liha ja lihatooted	12,7	13,2	14,0	14,5	12,2	12,9	13,8	12,1
....kala ja kalatooted	80,1	79,6	71,6	75,9	67,3	70,2	76,8	75,4
....piimatooted	28,9	23,6	25,0	30,2	36,4	32,6	29,4	32,9
....jahu ja tangained	7,1	6,1	6,2	3,9	9,4	22,6
....valmisloomasöödad	4,2	7,4	5,2	1,0	0,8	1,6	5,8	2,3
....leiva ja pagaritooted	2,6	1,1	1,2	2,4	1,9	2,1	11,3	14,6
....joogid	13,5	18,0	18,3	20,3	17,6	19,4	20,7	20,6

* - esialgsed lühiajastatistika andmed

.. – andmed puuduvad

Allikas: Statistikaamet (ESA)

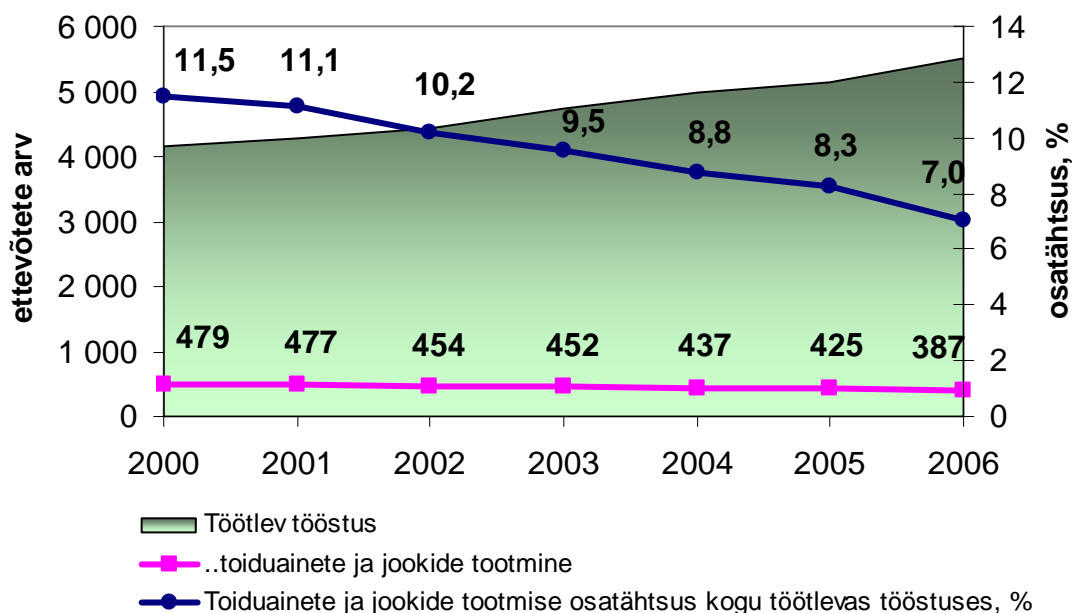
Põllumajandustoodete kaubandusbilanss on olnud negatiivne 1995. aastast alates. Ainult piima- ja kalatoodete osas on kaubandusbilanss olnud positiivne. 2007. aastal eksporditi 26,8% toiduainetetööstuses toodangust. Traditsiooniliselt oli suurim eksporditud toodangu osatähtsus endiselt kalasektoris, järgnes piimandussektor.

Ettevõtete arv ja tööhõive

Lühiajastatistika andmetel oli 2007. aastal toiduainetetööstusettevõtetes hõivatud keskmiselt 16 713 inimest. Neist töötas lihasektoris 3 421, kalasektoris 2 481, piimasektoris 2 373 ja jookide tootmises 2 000 inimest.

Samal ajal kui kogu Eesti töötleva tööstuse ettevõtete arv ja tööhõive näitab pidevat kasvu, väheneb seoses tootmise moderniseerimise ja vähem konkurentsivõimeliste ettevõtete sulgemisega toiduainetetööstuse ettevõtete ja seal hõivatute arv igal aastal paari protsendi võrra (joonised 1 ja 2). Lühiajastatistika andmetel jätkus sama protsess ka 2007. aastal.

Joonis 1. Toiduaineid ja jooke tootvate ettevõtete arvuline osatähtsus töötlevas tööstuses, 2000-2006

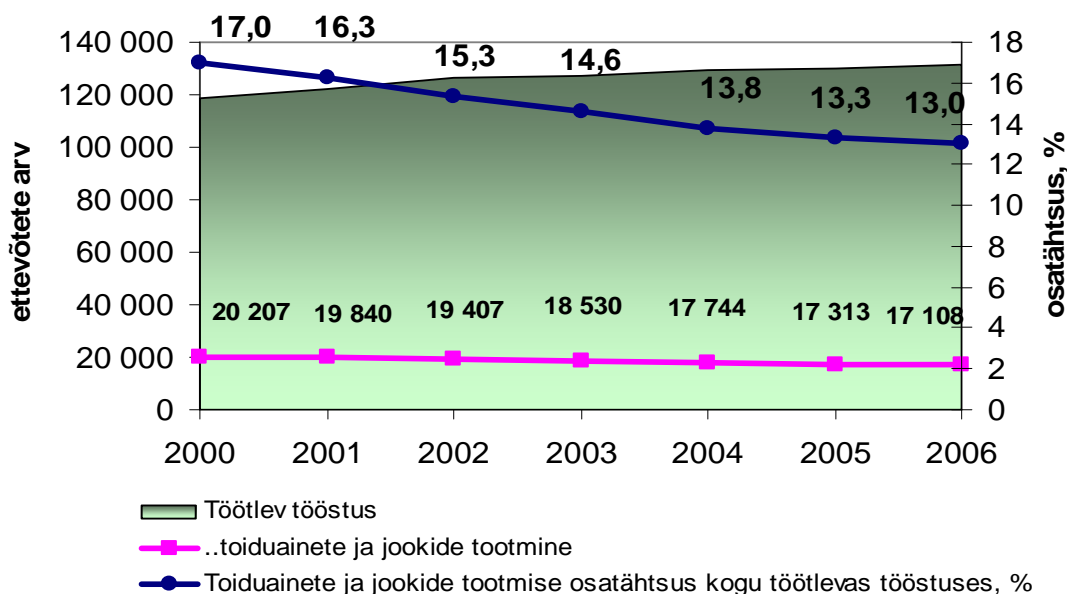

Allikas: ESA, aastastatistika

Kui vaadelda muutusi aastatel 2005-2006 ja jaotada ettevõtted suurusgruppidesse töötajate arvu järgi, siis töötlevat tööstust tervikuna iseloomustab reegel, et mida väiksem oli suurusgrupis töötajate arv, seda rohkem uusi ettevõtteid gruppi lisandus, kusjuures valdav enamus uutest ettevõtetest olid kuni 9 töötajaga mikroettevõtted.

Toiduainetetööstuse puhul on tendents aga täiesti vastupidine. Suurim ettevõtete arvu vähenemine (-18 ettevõtet) toimus mikroettevõtete grupis, 10- 49 töötajaga väikeettevõtete arv vähenes 13-ne ettevõtte võrra, 50-249 töötajaga keskmiste ettevõtete arv kolme võrra. Ainsana kasvas üle 250 töötajaga suureettevõtete grupp kahe ettevõtte võrra. Konkurents toidutööstuste vahel on väga tugev ja ellujäämisel on eeliseks mastaapsem ja efektiivsem tootmine.

Joonis 2. Toiduaineid ja jookide tootvates ettevõtetes hõivatute osatähtsus töötlevas tööstuses, 2000-2006

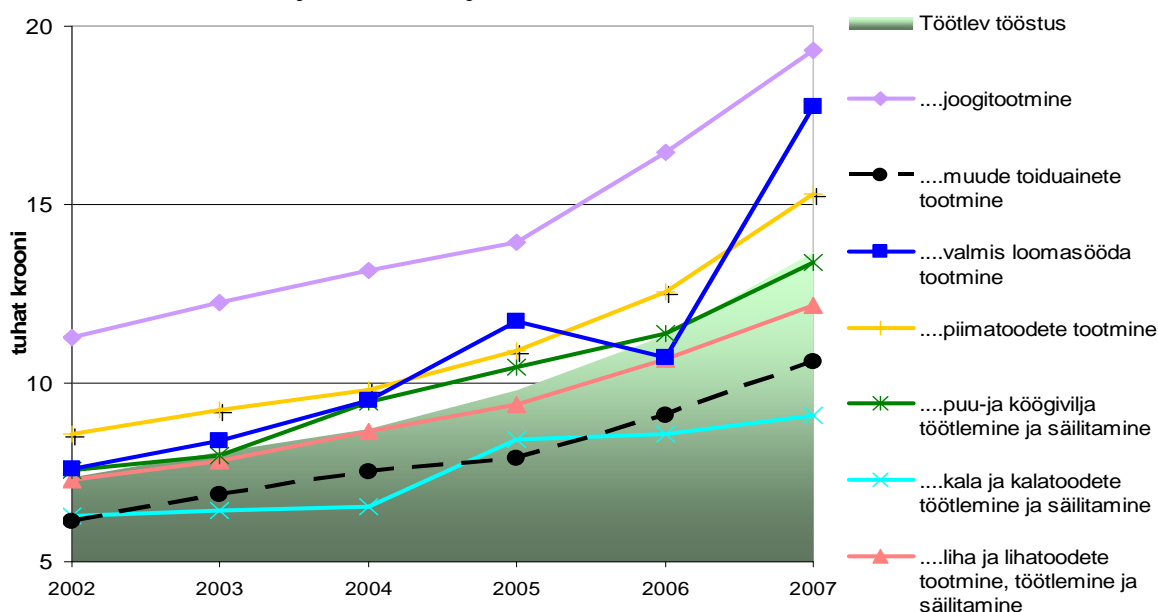

Allikas: ESA, aastastatistika

Töäjõukulu ja lisandväärtus

Enamuse toiduainetööstuse sektorite tööjõukulu (joonis 3.) näitajad jälgivad Eesti üldist palgadünaamikat, olles siis kas pidevalt kõrgemal või madalamal tasemel. Eristuvad kalasektor ja valmisloomasööda tootmine. Kalasektori tööjõukulu töötaja kohta kuus on tugevalt all Eesti töötleva tööstuse keskmise näitaja ja vahe suureneb kasvavas tempos. Valmis loomasööda tootmise tööjõukulu on aga lühistatistika andmetel väga jõudsalt kasvanud. Siinkohal tuleb muidugi arvestada ka asjaoluga, et statistika koostamise aluseks olev söodatootjate valim on väga väike ja seega iga ettevõtte panus määrav ja ka statistilise vea tõenäosus selle võrra suurem.

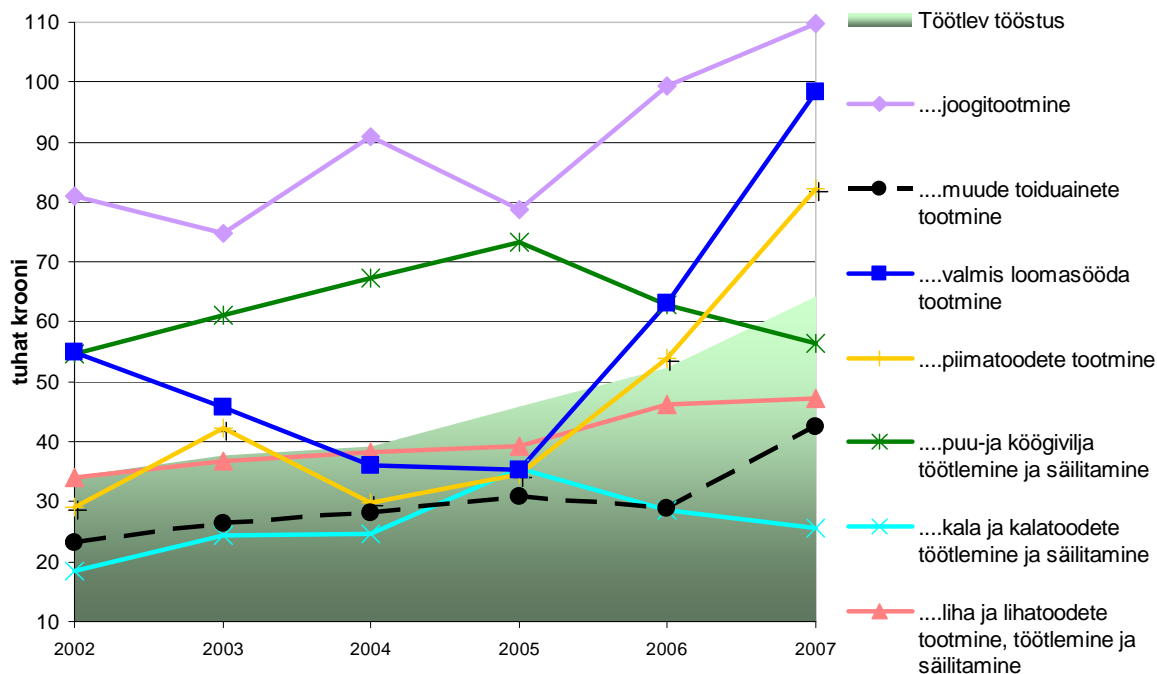
Joonis 3. Keskmine tööjõukulu töötaja kohta kuus, 2000-2007

Allikas: ESA, lühiajastatistika

Tööviljakus (joonis 4.) on viimastel aastatel teistest toiduainetööstuse sektoritest märgatavamalt kiiremini kasvanud valmisloomasööda tootmise, piimatoodete tootmise ja joogitootmise sektorites. Selle on ilmselt kaasa aidanud ka nende sektorite toodangule soodne seis maailmaturu, mis on võimaldanud nii rohkem kui ka kallimalt müüa.

Joonis 4. Tööviljakus hõivatu kohta puhta lisandväärtuse alusel¹, 2000-2007

Allikas: ESA, lühiajastatistika

Lisandväärtuse kasv toiduainetetööstuses on olnud aeglasem, kui töötlevas tööstuses tervikuna, seetõttu on ka toiduainetetööstuse panus sisemajanduse koguprodukti tasapisi langenud (tabel 2).

Tabel 2. Toiduainetetööstuse lisandväärtus ja osatähtsus sisemajanduse koguproduktis, 2000-2007

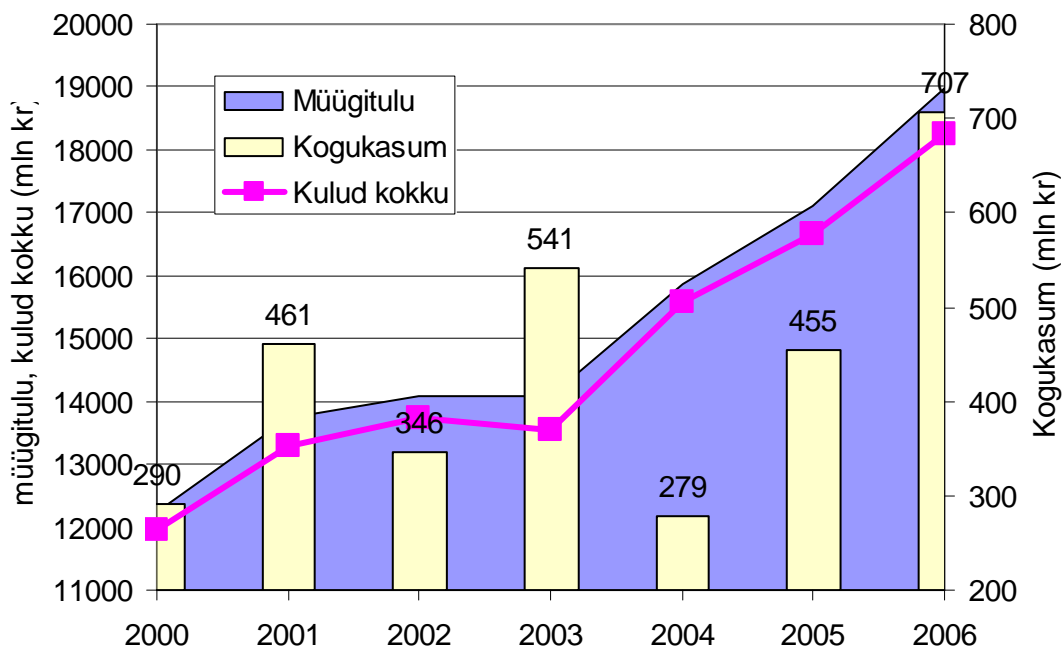
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007*
SKP jooksevhindades, mln kr	95 491	108 218	121 372	136 010	149 923	175 392	207 061	243 252
Lisandväärtus, mln kr								
Tegevusalad kokku	49 327	57 188	66 212	73 731	85 547	99 245	124 804	129 295
Töötlev tööstus	13 393	15 468	17 848	19 978	21 792	24 909	29 879	32 572
..toiduainete ja jookide tootmine	2 322	2 495	2 584	2 846	2 752	3 149	3 641	3 782
Toiduainete ja jookide tootmise lisandväärtuse osatähtsus SKP-s, %	2,4	2,3	2,1	2,1	1,8	1,8	1,8	1,6

Allikas: ESA

¹ Tööviljakus puhta lisandväärtuse alusel = $\frac{(\text{müügitulu} - \text{kulud kokku}) + \text{töjõukulud}}{\text{töoga hõivatud isikute kvartalikeskmine arv}}$

Toiduainetööstuse kasum kokku oli 2006. aastal 707 miljonit krooni, mis moodustas käibest 3,7%. Toiduainetööstusi iseloomustab asjaolu, et käibe kasvuga ei ole seni kaasnenud suurem kasum (joonis 5.). Ettevõtted on olnud sunnitud hügieeninõuete täitmiseks ja tootmise kaasajastamiseks palju investeerima. Mõningast kasumi suurenemist on aga juba märgata viimase, 2006. aasta, puhul. Lühiajastatistika 2007. aasta kohta näitab jätkuvat müügitulu kasvu ja ennustab samas ka viimase seitsme aasta suurimat kasumit (1247 mln kr).

Joonis 5. Toiduaineid ja jooke tootvate ettevõtete realiseerimise netokäive ja kogukasum jooksevhindades, 2000-2006

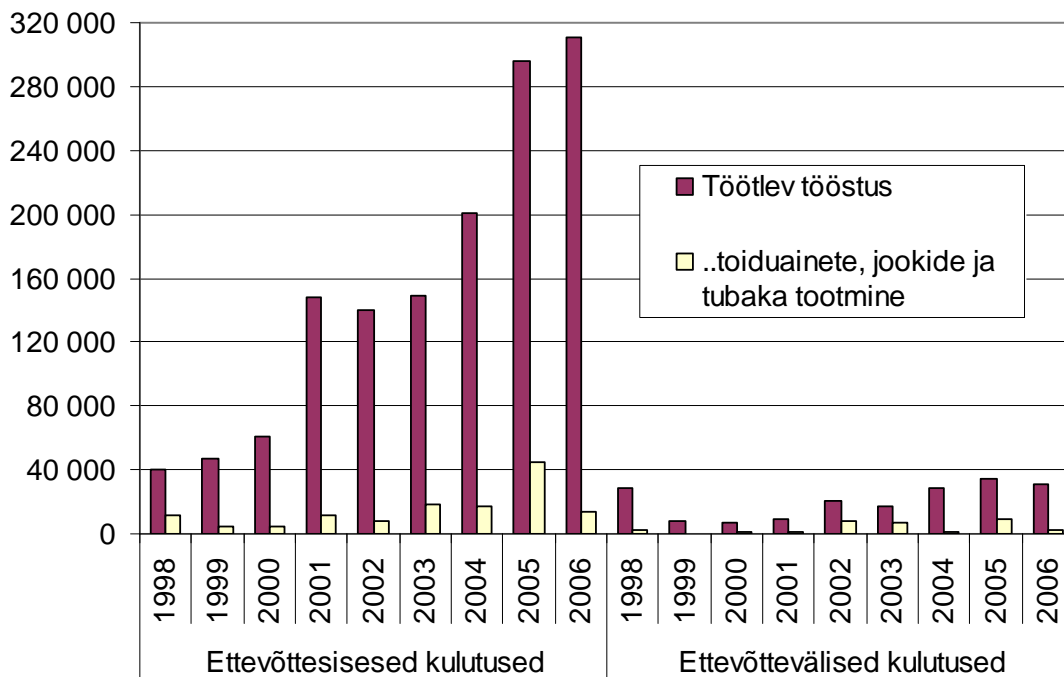
Allikas: ESA, aastastatistika

Eesti toiduainetööstuse konkurentsivõime tõusu ning arengu üheks võtmeks on teadus- ja arendustegevuse edendamine ja innovatsioon. Samal ajal kui muude töötleva tööstuse harude investeeringud ettevõtte sisesesse teadus- ja arendustegevusse on aasta-aastalt jõudsalt kasvanud, ei ole toidusektori panus olnud nii stabiilne.

Toidusektori seni edukaim aasta oma jõududega tehtud arendustegevuses oli 2005, kus ettevõttesisesed kulutused teadus- ja arendustegevusse küündisid 45 miljoni kroonini. 2006. aastal investeeriti ettevõtte siseselt aga jälle vaid 13 miljonit krooni.

Ettevõtte väliste kulutuste osas, ehk siis teadusasutustelt tellitud tööde osas, on toidusektor kogu töötleva tööstusega võrreldes olnud seevastu vägagi eesrindlik. Nii moodustasid 2005. aastal toidusektori kulutused ettevõtte välisele teadus- ja arendustegevusele 28,1% kogu töötleva tööstuse vastavatest kulutustest, 2006. aastal oli osatähtsus aga jälle oluliselt väiksem, vaid 6,5%.

Joonis 6. Töötleva tööstuse ning toiduaineid ja jooke tootvate ettevõtete kulutused teadus ja arendustegevusele, 1998-2005

Allikas: ESA

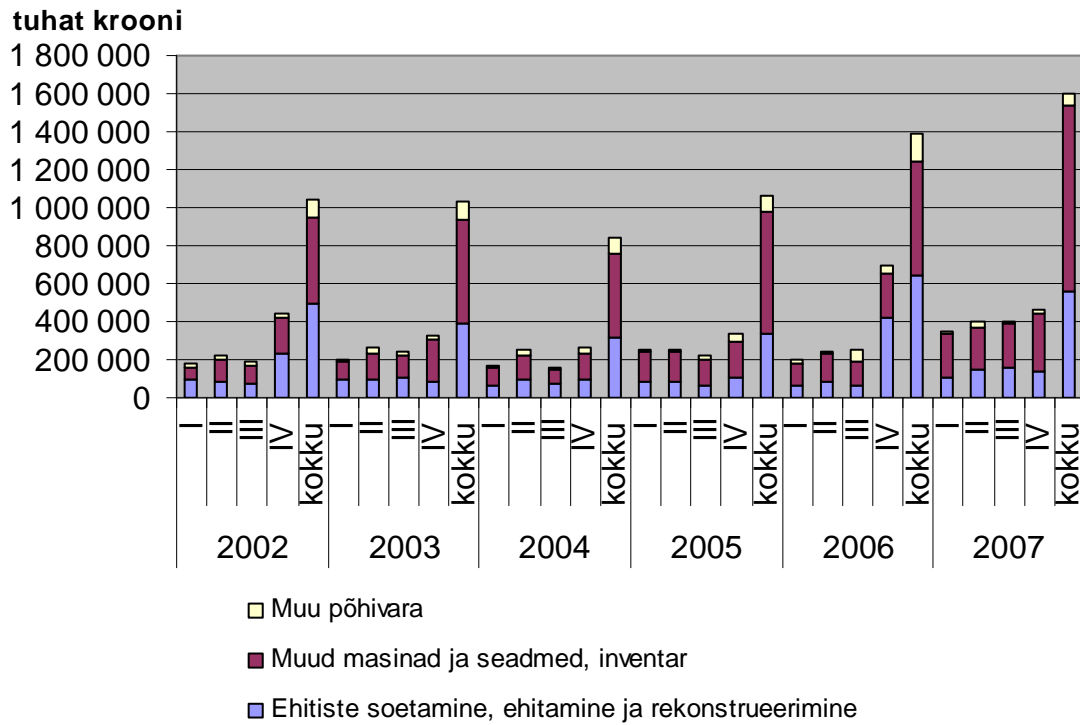
Kui 2006. aastal investeerisid toidutööstused üsna võrdselt nii ehitistesse (45,8% investeeringutest) kui ka masinatesse ja seadmetesse (43,3%) (joonis 7.) siis 2007. aastal moodustasid lõviosa investeeringud masinatesse ja seadmetesse - tervelt 61,1%, ehitiste osatähtsus oli 34,8%. Kuna toiduainetööstuste majanduslik olukord on viimastel aastatel paranenud, on ka kasvanud investeeringud. Siiski peab mainima, et enamus 2007. aastal tehtud investeeringutest on tehtud suuremate, üle 50 töötajaga, ettevõtete poolt (91,3%). 10-49 töötajaga väike-ettevõtete osatähtsus oli 8,4% ja mikroettevõtetel (kuni 9) töötajat, vaid 0,3%.

Kui aastatel 2003-2005 investeerisid mikroettevõtted veel küllaltki usinalt (2005. aastal näiteks 40,6 miljonit), siis viimasel kahel aastal on nende huvi ettevõtte arendamise vastu praktiliselt kadunud. Mikroettevõtete investeeringud 2007. aastal olid vaid 4,5 miljonit krooni.

2007. aastal kuivasid kokku ka väike-ettevõtete investeeringud. Kui 2006. aastal soetasid väike-ettevõtted masinaid ja seadmeid ning panustasid tootmishoonetesse 363 miljoni krooni ulatuses, siis eelmisel aastal vähenesid nende investeeringud 2,7 korda 135 miljoni kroonini.

Suuremate ettevõtete investeeringud seevastu kasvavad jõudsalt. 2007. aastal suurenesid nende investeeringud 2006. aastaga võrreldes 43% jõudes 1,46 miljardi kroonini.

Joonis 7. Toiduaineid ja jooke tootvate ettevõtete investeeringud põhivarasse jooksevhindades*, 2002-2007

Allikas: ESA

* - lühiajastatistika andmetel